بو صورتله واصل مقصود اولنلر مقدمه جاهل وناقص ایکن عالم وکامل اولدقلری مثالو معلم ومکمل اولورلر ونصلکه شمس بتون جهانه حیات بخش اولیور بو نارده ابنای جنسلرینی دریای جهالت وبحار حیرتدن تخلیصه چالیشورلر یوقسه زعم اولندیغی وبعض متحیرینده کورلدیکی کبی طاغلره ویامغارهلره چکلمزلر .

بو سعادتك خواصندندر که فنا وتغیردن امین اولهرق باقی قالور چونکه تصورات کلیه یه اوزل وتغیر تطرق ایتز .

بو سعادت فی ذاتها نهایت جلالتده اولدیغی وابدالاباد ودهر الداهرین باقی قالدیغی جهتله دخی آمال سعادات عداولنسه بجادر .

علمك عزتنه تابع لذتندندر که عزل ونصبی وصاحبندن انفکاکی قابل دکلدر ودوامیله برابر علمه کیمسه مزاحمه ایده مز حتی مناقشه ومناظره علمه مضرت ویرمز وبالعکس توسع وتزایدینه باعث اولور .

سائر شیلره کانجه بونلرك کافهسنده عزل ونصب وحرمان ومزاحمه وغصب وسرقت کبی مواد جاری اولور .

مشهور احنفك علمسز بولنان هر برعزك صوکی ذل دردیمسی بردرجه یه قدر بورایه وارر .

نفع علم

مطلقا نفع یاجلب منفعت ویادفع مضرت ایله حاصل اولدیغی کبی جلب منفعت ودفع مضرت یادینی ویادنیوی اولهجغندن نفع علمك درت قسمی اولق لازم کاور .

قسم اول علم ایله جلب اولنان منافع دینیه درکه ایکی نوعدر .

نوع اول نفع حق ونوع ثانی نفع خلقی در .

هر کیمکه — هرنه غرضله اولور ایسه اولسون — تعلم وتعلیم ایدر نفع حق ونفع خلقی بی البته جلب ایلر .

چونکه الهدن بشقه برشی ایچون طلب اولنان علمك دخی الله ایچون اولهجغنی برحدیث شریفده کوردیکمز کبی براوزون حدیث شریفده « علمی الله ایچون تعلیم خشیتدر » بیورلدی که نفع حقیه اشارتدر وینه بوحدیثده « علمی بیلمیانه تعلیم صدقه در » واقع اولدی که نفع خلقیه دلالتدر .

قسم ثانی علمله جلب اولنان منافع دنیویه در که بوده ایکی نوعدر .

نوع اول وجدانی وذوقی ونوع ثانی وجاهی ورتبی در .

نوع اول یعنی وجدانی وذوقی منفعت دنیویه یاراحت طریقیله ویااستیلا صورتیله حاصل اوور .

راحت طریقیله حاصل اولان وجدانی وذوقی منفعت یانفسی مکدر ومحزون ایدن زحمت ومشقتك وجودندن ویاالفت وانستله نفسی مسرور وممنون ایدن برشیئك فقداندن صکره تحصل ایدر وبونلرده یاخارجی یاذاتی اولور .

بناء علیه راحت طریقیله حاصل اولان وجدانی وذوقی منفعت درت درلو اولق اقتضا ایدر .

اشته انك بچون سالف البیان اوزون حدیث شریفده برنجیسنه اشارة « علم وحشتده انیسدر » بیورلشدر چونکه انسان نقدر مضطرب اولسه مجرد علم ایله الفت وانسیتی سایه سنده هر درلو وحشتی فراموش ایدرده ذوق وصفاده بولنور

ایکنجیسنه اشارة « علم غربتده صاحبدر » واقع اولشدر زیرا انسان رضاسیله اولمیوبده برسبب ملجی ایله مثلا وطندن طرد وتبعید اولنهرق اغتراب ایتسه وطن واهل وعیال واولاد واموالنك فقداندن طولایی طبیعی منکسر ومحزون اولان قلبنی انجق علم سایه سنده

اولقدر تفریح وتشریح ایدرکه بوکا سبب اولنلره سب ایتمك بیله خاطرینه کامز ومحضا علمی سایه‌سنده احیاواودا تدارك ایدرك وطننده زیاده معزز ومستفید اولور لکن بو یله برحال برجاهل باشنه کاورسه وای باشنه.

اوچنجیسنه اشارة « علم خلوته محدثدر » دینلمشدر واقعا انسان اولان انسانه ابنای جنسندن منقطع ومنفرد برحالده بولنمق کبی امر مشکل یوقدر لکن اصحاب فضل وکمال زندانده بیله اولسه بوانقطاع وانفراددن طولایی فتور کتورمز واین نیز بکذر ددیه‌رك کتب واقلامیله وشاید ابتلا اندن ابتلا اولهرق بونلردنده محروم ومهجور ایسه اولوقت یالکز مستحضراتیله مشغول اولور حتی « شمس الائمه » عنوان شرف بیانی ایله تحیز وحقیقة شمس کبی بتون عالمدن تمیز ایدن امام سرخسی حضرتلری اوقوجه محیطنی زندانده وهمده نزد سامیلرنده کتاب وحقه کبی شیلردکل بر پارچه کاغد ویاقلم اولمدیغی حالده تالیف یعنی زندانك فوقنده‌کی اتمك دلیکنه کلان حصیرلی وغیرتلی طلبه‌سنه املایدك تصنیف بیورمشلردر ملاحظه اولنملیدرکه دکل نفس فتور شائبه‌ فتور خاطرسامیلرینه خطورایدیدی کتب فقهیهٔ حنیفیه‌نك جمله‌سنه اه ایچون فائق اولان او « قوجه‌اثر ! » هرشیدن محروم « برمجبوس ! » اغزندن چیقارمیدی ؟ امام مشارالیه حضرتلرینك هرکتاب رسیدهٔ حد ختام اولدقجه زندانده بولندیغنه دائر املا بیوردقلری کلمات مستوجب البرکات المزده‌کی نسخه لرده موجود وانلرایچنده بیله شائبهٔ فتور مفقوددر.

ودردنجیسنه اشاره « علم ماضی یه ومستقبله دلیل در » بیورلمشدر حقیقة عواقب امورده جهل وحیرت نور بصیرتلری مفقود اولنلرك نفسلرینی متألم وصدرلرینی تضییق وقلبلرینی مغموم ایده‌جکنده شبهه یوقدر لکن علم کچمشه وکله‌جکه دلیل اولدیغندن عالم انی رأی سدید صاحبی برذات مقامنه اقعاد ومستشار خاص اتخاذ ایدرك عواقب امورك تابدایت اموردن اوکرنورده بیهوده یره نفسنی وصدرینی وقلبنی اوزمز.

استیلا صورتیله حاصل اولان وجدانی وذوقی منفعت دخی ایکی درلودر.

بری محوشرودفع ضررا ولنه‌رق تحصل ایدرکه بوکا اشارة « علم اعدا اوزرینه سلاحدر » بیورلمشدر.

دیکری جلب خیر وازالهٔ ضیر اولنه‌رق تحصل ایدرکه اکا اشارة « علم عندالاخلاء زیندر » واقع اولمشدر.

نوع ثانی یعنی علمك وجاهة ورتبة جلب ایتدیکی منفعت دنیویه دخی اوچ دراودر.

برنجیسی ناسه ایکنجیسی ملکاره واوچنجیسی سائرمخلوقاته متعلقدر.

برنجیسنه اشارة علم سببیله اه اقوامی رفع یعنی مقام ورتبه‌لرینی عالی ایدرك بعض ذواتی خیرده قائد وائمه یعنی شرفا وسادات ناس قیلار بیورلمشدر.

بومثلاو ذوات اوچ نوعدر.

برنجی نوعی حاکم ومفتی کبی جبر واصرار صورتیله خلقه خیرده قائد وامام اولور.

ایکنجی نوعی واعظ وخطیب کبی تنبیه واخطار ایدرك خلقی امورخیریه یه سوق ایلر.

اوچنجی نوعی نه جبرواصرار ونه ده اغز یله تنبیه واخطار ایدر بلکه فضل وکمالده‌کی علو وکعبلرینه بناء خلق کندولکندن بونلرك اثر وعملاریله اهتداواثر وحالارینه اقتدا ایلر.

ایکنجیسنه اشارة « ملکار محبتلرینه رغبت وانلری جناحلریله مس ایلر » بیورلمشدر.

اوچنجیسنه اشارة « هر بر رطب و یابس وحیتان وهوام بحر وسباع وانعام برانلرایچون استغفار ایلر » دینلمشدر.

قسم ثالث علمله دفع اولنان مضاردینیه درکه بوده ایکی نوعدر.

نوع اول فعل نواهی وترك اوامر که اتباع شهوات مضره دن عبارتدر.

بوکا اشارة « علمده تفکر صیامه معادلدر » بیورلدی حقیقة علمده تفکر کسر شهوات مضره ده سیف صارم اولدیغندن بوکبی مضار دینیه یی تاکوکندن قطع وقلع ایده جکندن شبهه یوقدر

نوع ثانی غفلت وکسلدر.

بوکا اشارة « علمی مدارسه قیامه معادلدر » بیورلدی واقعا مدارسهٔ علم سبیله تنبه ونشاط وتذکروانبساط حاصل اولهرق غفلت و بطالت مندفع اولور.

قسم رابع علمله دفع اولنان مضاردنیویه درکه بو مضرتلرده ایکی نوعدر.

نوع اول دفع مصالح ومقاصد وجلب معائب ومفاسددر.

بونوعه اشارة « علم موصل ارحامدر » بیورلدی چونکه علم سبیله حقدوحسدوحرب وجدال مضرتلری مندفع اولهرق ارحام وصل اولنور

نوع ثانی انسانی هر بر ضلالتدن عصمتده طوتیجی قانون شرع وعقل رفض اولنمق مناسبتیله مفاسدعدیده نك هجوم واقتحامی در.

اشته بوکا اشارة « علم ایله حلال وحرام بیلنور » بیورلدی چونکه برطاقم دینسز وایمانسز خذلهنك ارالق ارالق یعنی میادین علم ومعرفتی اصحابندن خالی بولدق زعم ایتدکلرنده نشر ایلدکلری کتب مضره وحکایات مفسده ارباب فضل وکمال جانلرندن وقتك مساعد اولدیغی مرتبه رد وابطال بیوریله جغنده شبهه یوقدر مع مافیه بوکبی هذیانامه لر خیر وشری ادراك وتفریقدن عاجز ادملرك وخصوصا عالمك نه عالم اولدیغنی هنوز تجربه ایتمامش کنجلرك نظر مطالعه سنه اوغرایه رق بیچاره لری « انسانی هر بر ضلالتدن عصمتده طوتیجی » قانون شرع وعقلك حوزهٔ حکومتندن اخراج وصحرای ضلالته سوق وادراج ایلدکده علم ایله متصف اولنلر حلال وحرامی طبیعی بیله جکلرندن مفاسد عدیده ی مؤخرا ظهور ایده جك شومضرتی هم نفسلرندن دفع وهمده حتی قبول ایدن دوستلرندن رفع ایلر.

بعض جهلا عندنده علمدن ضرر توهم اولنور حالبوکه علومدن هیچ بری علم اولمق حیثیتیله مضر وضدی اولان جهل جهل اولمق اعتباریله نافع دکلدر.

علومدن ضرر توهم اولنمسی علمده وخصوصا علماده مراعاتی لازم اولان شیلره عدم اعتبار وعدم مبالاتدن ایلرو کلور.

یعنی دیمك استرمکه علمدن بعضا ضرر ظهور ایتدیکی کلیا انکار اولنه مز وفقط بوضرر علم اولمق اعتباریله نفس علمدن ظهور ایتمز بلکه انکلمه اتصاف ایدن و بناء علیه بین الناس عالم عنوانی الان برطاقم خبیثلرك خباثت نفسدن نشأت ایدر.

اشته بونك ایچون علمله متصف اولنلر اعتبارات مختلفه یه کوره صنوف متعدده یه تقسیم اولنمش وازجمله « علمایه سئوال وحکما ایله مخالطه وکبرا ایله مجالسه ایت » مأثوره کی حدیث شریفده بیله اوچه تفریق بیورلمشدر.

اشبو حدیث شریفی تفسیر وتدقیق سیاقنده بعض محققین بیوردیلرکه « علما اوچ صنفدر. برنجی صنفی اسرار الهیه وحقایق اشیایه عارف وحلال وحرام مثلاو احکامه واقف کبرادرکه

شمس کبی در یعنی تزاید وتناقصدن مبرا اولدیغی ابنای جنسی تعلیم وارشاددن اصلا منفك اولماز . ایکنجی صنف اسرار الهیه وحقایق اشیایه معرفتله مستغرق اولوبده احکامدن کندولره لازم اولاندن فضله سیله مشغول اولیان حکمادرکه قرکبی در یعنی حد ذاتنده تزاید وتناقصدن بری ایسه ده اوصره تعلیم وارشاددن خالی قالور . اوچنجی صنف یالکز احکامه واقف اولان علمادرکه قندیله بکزرلر یعنی نفسلرینی احراق ایدرلر وضیاسیله کندولری استفاده ایده میه رك یالکز دیکرلری مستفید اولور . فخر عالم افندمز برنجی صنف ایله دائما اوطورقالق وایکنجی صنف ایله اختلاط ایت واوچنجی صنفه کلنجه بونلردن — اقتضا ایدرسه — احکامی استفتا ایدرك ایشکه کیت بیو رمشلردر .»

دنیوی واخروی مضرتلری کوریلان علمانك افعال واقوالی واطوار ومشواری تحقیق وتدقیق ایدلسه کندولرینك اوچنجی صنفدن اولدقلری میدانه چیقار وبونلرك لدی الاستفتا ویردکاری جوابلر کتب معتبره یه موافق اولدقجه شایان قبول اوله ماز .

علمایی ذم وتقبیح حقنده کبار اسلافدن صادر اولان کلمات هب بوکبی عالملره مخصوصدر حتی امام مبارك حضرتلری « ولاتکه رعایتدر قوردا اولورسه رعایانه اولور ؟ غزاتکه جند الهی در طامع ومرایی اولورسه عدو نصل ظفر اولنور ؟ تجارکه امنادر خائن اولورسه امانت نیجه حصول بولور ؟ علمانکه ورثهٔ انبیادر افعال نابجاده بولنورسه جاهل کیمه اقتدا ایدر ؟ » قول مشهورنده علمایه ده تعریض ایتمیله بوکبی عالملری مراد ایلمشدر .

کرك اسلافدن وکرك معاصرینلدن بعض ذوات بعض علومی ذم ایتدکاری هرکون کورلمکده در حالبوکه علومدن هیچ بری علم اولق اعتباریله مستحق ذم اوله ماز وبنا علیه بو درلو ذمك اسباب خارجیه دن نشأت ایدر .

اوسببلردن بعضیسی شونلردر :

برعلمدن غایتدن فضله برشی امید اولنوبده طبیعی اله کچمامك مثلا علم جلیل کیمیادن التون یاپمق اقتدارینی بکلمك

برعلمی برعالم متجاهل برمصلحت ضمننده ویابرجاهل متعالم « المرؤعد والماجهل » منطوقنجه ذم ایتمیله خلقك قبول ایدیوبرمسی نصلکه میزان علوم حقنده بویله واقع اولمشدر

علوم سائره یه باقلغه وقت قالمیه جق درجه ده برعلمه اوغراشانلره مخصوص اولمق اوزره بعض کبرادن صدور ایدن تحذیر ومنع علی العموم سند طوتلمق علم کلام کبی

برعلمك اربابی مغیباته علم دعواسیله ملوك ورياست ومسند محبلرندن بعضیسینی وضعفا ونسایی اغفال واضلال ایدرك فساده بادی اولمسی علم نجوم مثلاو

برعلمك اربابی جنلری وپریلری ویاشیطانلری طوپلارمده ویاخود شو اوقورمده فلانی فلان یپارم ویاخود شو شویله وبویله اولوردیو یمنه بعض ملوك وارباب مسانید وضعفا ونسایی اغفال واضلال برله بریاندن مالری اتلاف ودیکر طرفدن اسباب ظاهره یه تشبثدن منع واوقات عزیزه یی اضاعه ایلمکدر علوم ادعیه مثلاو

برعلمی برطاقم عجزه نك پاردسنی المغه وسیله اتخاذ ایلمك علم وعظ کبی

برعلمی وسیلهٔ ظلم اتخاذ ایلمك بروقتلر علم فقهی ظلمهٔ حکام وجهلهٔ نواب وخصوصا وکلای دعاوی بویولده استعمال ایتمشلردی .

برعلمك حمله‌ی اکثریتله ادانئ ناس اولق بروقتلر طبابت بوحاله کیرمشیدی حد اولسونکه عصرمزده طبابت درجهٔ قصوایه تقرب ایلدیکی کبی طبیبلرمزده یوله کیرمکده‌در. اشته شوتعداد اولنا سبیلرله انلره مشابه خصوصاته بناء بعض علوم بین الناس مذموم وارباب اصحاب عقل وذکا عندنده منفور ومستحقر ایسه‌ده لایقیله تفکر اولندقده شومذمومیت ومنفوریت نفس علمدن نشأت ایتیوب بلکه بونلرله متصف اولان ادملرك خبث نفسلرندن ایلروکلور.

***

[اقلام الاقوام]

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمدلله الذی خلق اللوح والقلم ❊
وشرف الانسان بالعلم والحکم ❊
والصلوة علی نبیه المبعوث الی جمیع الامم ❊
وعلی اله وصحبه اهل الکرم واصحاب الهمم ❊

(مقدمه)

کمالات انسانیه‌نك منبع فیضانی وفضائل بشریه‌نك واسطهٔ بیانی اولان اقلام اقوام مختلفه حقنده اشبو رسالهٔ وجیزه‌یی جمع وتنظیم وانظار قارئین کرامه عرض وتقدیم ایلدم بورساله‌ده یازدقلرمی اسلاف کرامأسویلمش وبلکه بندن دها کوزل ومکمل افاده ایتمش اولدیغندن مقصدم انلری شرح وایضاحله برابر نواقص ایله مملو خطوطمزك اصلاح واکمالنه چاره‌لر ارامقدن عبارتدر.

مقصدمك اهمیتنی تفهیمه موفق اولمق رجاسیله بحثه شروع ایدرایسه‌ده اسلافمز کبی تسلیدار اولورم معلوم اولمق که تاریخ خطوط وقوعات بشریه‌دن غایت مهم وشایان اعتنا برماده‌در

(۱) لغات وخطوطك اختراعی بابنده ارای حکمامختلف ایسه‌ده بنی ادم یازیدن اول تکلم ایلدیکی مسلمدر (۲).

انسان بنی نوعنه افادهٔ حال وتفهیم مافی البال ایچون سائر حیوانات کبی صوتی واسطه اتخاذ ایله معاشرته باشلادیغی برزمان جهالت اقترانده معلومات متداوله کبی معانئ قلیله‌یه دلالت ایدن الفاظ دخی پك ازایدی (۳).

---

(۱) احوال بشریه — علی الدوام صور مختلفه ایله متشکل اولان هیولی کبی — انقلابات دائمیه‌دن خالی اولمیه‌جغی ظاهروازمنهٔ آتیه‌ده نیه منجر اولهجغنی ادراکدن عقل بشر قاصرایسه‌ده میدان ترقی‌ده وقوعبوله‌جق استکمالات مستقبله‌مزی « ازمنهٔ ماضیه‌نك تاریخ السنه وخطوطنده » تفتیش وقرائت ایتمکدن بزی کیم منع ایدر ؟

---

(۲) نطق انسانی برخاصهٔ نفسانیه‌درکه انسان مرامنی تشکلات مخارج واصوات معتبره واسطه‌سیله مخاطبه افاده ویاخود بونلره دوال اولمسی اعتبار اولنان اشکال اعانه‌سیله عیون قارئینه ابراز ایدر.

---

(۳) طباو وجدانا معلوم اولدیغی اوزره دماغ ایله قلب بینده برنوع ارتباط واشتراك بولندیغندن صور مدرکه سبیله دماغ متأثر اولدقده قلبه دخی سرایتله بوده بالطبع متحرك اولور وبوحرکاتدن حجراتنه برضغط قوی عارض وبوندن دخی برنوع نفس طارئ وبوندن دخی صوت پیدا اولورکه قرائن وتجارب ایله برصورت مدرکهٔ مخصوصه‌یه طبعا دلالت ایدر بوحال جکر وقلب وحواسه مالك اولان حیواناتك جمله‌سنده موجوددر فقط انسان کلیاتی دخی مدرك ومعاش ومعادی مدبر بر مخلوق اولدیغندن وصوتك بعض امورضروریه‌ده*